

Plüton'a Ayıp Oldu

Güneş Sistemi'nin soğuk uçlarında bir büyük, iki de küçük yoldaşıyla birlikte dolanmakta olan Plüton, Uluslararası Astronomi Birliği'nin (IAU) aldığı kararla yalnızca gezegenler ailesinden çıkarılmakla kalmadı, üstüne üstlük bir de "cüce" sıfatı aldı. IAU'nun 24 Ağustos tarihinde aldığı karar, son yıllarda Neptün'ün yörüngesi dışında buz ve kayadan oluşan cisimlerle dolu Kuiper Kuşağı'nda peşpeşe büyük gök cisimleri keşfedilmesiyle alevlenen "gezegen tanımı" tartışmalarına bir nokta koydu. IAU tarafından belirlenen tanıma göre "Gezegen, a)Güneş çevresinde yörüngede dolanan, b)kendi kütle çekiminin katı cisim kuvvetlerine üstün gelmesiyle bir hidrostatik denge biçimi (küremsi biçim) kazanmış ve c) yörüngesinin yakınlarını başka cisimlerden temizlemiş gök cisimleridir". Plüton ise, a ve b koşullarını yerine getirmesine karşın, Güneş çevresinde 250 yılda kat ettiği yolunun çevresini iyi süpürmediği için "cüce gezegen" sınıfına sokuldu. Ancak 1930 yılında keşfedilen "eski gezegen" için bir teselli olur mu bilinmez, bundan sonra aynı kategoriye girecek gök cisimlerinin Plüton cisimleri olarak tanımlanması kararlaştırıldı. Toplantıda daha önce sunulan ve Plüton'un

büyük uydusu Charon'un, Kuiper Kuşağı'nda 8 Ocak 2006'da keşfedilen ve Plüton'dan büyük olduğu için 10. gezegen diye tanımlanmasına mutlak gözüyle bakılan Xena (Zeyna) ile Mars ve Jüpiter arasındaki asteroid kuşağının en büyük üyesi Ceres'in gezegen statüsüne yükseltilmesi önerisi reddedildi. Nedenleri, Charon'un bir uydusu olması, savaşçı prenses Xena'nın da tıpkı Plüton gibi çevre temizliğine gereken ilgiyi göstermemesi, Ceres'inse küre biçimli olmaması. Birçok gökbilimci Plüton'un gezegen statüsünden çıkarılması kararını kısmen duygusal, kısmen de okul kitaplarının tümüyle değiştirilmesi zorunluluğu gibi pratik nedenlerle tepkileri karşıladı. Keşfettiği Xena'nın 10. gezegen olması için uzun süre çaba harcayan

California Teknoloji Enstitüsü gökbilimcisi Mike Brown ise farklı düşünüyor. "Xena'nın 10. gezegen olarak kabul edilmemesinden tabii ki üzüntü duydum. Ama IAU'nun almış olduğu bu güç ve yürekli kararı da destekliyorum" diyor. Brown'a göre eğer Plüton bugün keşfedilmiş olsaydı gezegen sayılması olanaklıydı. "Zaten peş peşe keşfedilen benzerleri de şimdiye kadar taşıdığı sıfatın ne kadar ığreti durduğunun göstergesi."

NASA Basın Bülteni, 24 Ağustos 2006

Plüton'un Yeni Ayları

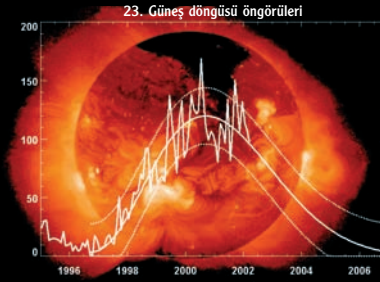
Uluslararası Gök bilim Birliği, Haziran ayında Plüton'un kısa süre önce keşfedilen küçük uydularına resmi isimlerini verdi. İsimler yine Yunan mitolojisinden ve yine Plüton'un gezindiği karanlıklara uygun düşen cinsten. Plüton, yeraltı tanrısı Hades'in Roma mitolojisindeki karşıtı. Küçük uydular

dan birine adını veren Nyx, gece tanrısı (adı daha önce bir asteroite verildiği için uydusu, Mısır mitolojisindeki karşıtı Nix ile idare edecek). Nyx'in çok sayıda çocuğundan birinin adı Charon. Hydra ise, Plüton ve karısı Persephone'nin yeraltı krallıklarına girdiği kapıyı bekleyen yedi başlı yılan.

NASA Basın Bülteni, 16 Haziran 2006

Yeni Güneş Döngüsü Başlıyor

Gelecek güneş döngülerini izlemek üzere geliştirilen bir teleskop, yeni başlayacak olan 24. döngünün ilk başlangıç işaretlerini belirledi. Genellikle 11 yıllık aralıkları kapsayan güneş döngüleri, yıldızımızın yüzeyindeki görece soğuk bölgeler olan 'güneş lekeleri'nde, manyetik fırtınalarda ve parlama denen plazma fışkırmalarındaki artış ve azalışlarla belirleniyor. Döngülerin seyri, tüm Güneş Sistemi üzerinde etki yapıyor. Manyetik fırtınalar Dünyamızdaki elektronik haberleşme ve uydular üzerinde de olumsuz etki ya-

yor. 23 döngünün en zayıf noktaya 2007 Şubat ayında düşeceği öngörülmekteydi. Faaliyetlerde hızlı bir artışsa, yeni döngünün güçlü olacağını bir işareti.

NASA Basın Bülteni, 16 Ağustos 2006

Evren Sanılandan Geniş mi?

Ohio Eyalet Üniversitesi gökbilimcileri, evrenin genişleme hızını bulmak için şimdiye kadar kullanılan Hubble Sabiti yerine farklı bir yöntem geliştirerek evrenin sanılandan %15 daha geniş ve yaşlı olduğunu öne sürdüler. Stanek ve ekibi, Samanyolu'nun komşularından M33 Triangulum gökadasında 5 günde bir birbirini perdeleyen iki yıldız 10 yıl süreyle farklı büyüklükteki teleskoplarla kızılötesi ve görünür ışık dalga boylarında gözlemişler. Yıldızların kütlelerini ölçen ekip, böylece bunların sabit parlaklık derecelerini belirlemiş. Bu değerleri yıldızların Dünya'dan görünen parlaklıklarıyla karşılaştıran araştırmacılar, uzaklıklarının Hubble Sabiti ile varılan 2,6 milyon değil, yaklaşık 3 milyon ışık yılı olduğunu belirlemişler.

Mars'ta Yüksek Bulutlar

Mars Express uzay aracı, yüzeyin 80-100 kilometre üzerinde bulutların varlığını belirledi. Bunlar şimdiye kadar herhangi bir gezegende görülen en yüksek bulutlar. Bu yükseklikte sıcaklık -193 derece olduğundan, bulutların Mars yüzeyinden savrulmuş mikroskopik toz zerrecikleri üzerinde yoğunlaşmış karbondioksitten oluştuğunu düşünüyor.

Yeni Güneş Dışı Gezegen

Amatör ve profesyonel gökbilimcilerden oluşan bir ekip, XO teleskopu adlı görece basit ve ucuz bir ekipmanla yeni bir Güneş dışı gezegen keşfetti. 0,9 Jüpiter kütlelerindeki gezegen, Kuzey Tacı (Corona Borealis) takımyıldızı bölgesinde 600 ışık yılı uzaklıkta, XO-1 adı verilen Güneş benzeri bir yıldızın çevresinde doluyor ve önünden geçtiğinde yıldızın ışığında %2 azalmaya yol açıyor. Yaklaşık 60.000 dolara mal olan "teleskop" 200 mm'lik iki telifoto objektiften ve gerekli ek parçalardan oluşuyor.